

Piotr J. Jamski
Instytut Sztuki PAN
Warszawa

DEKORACJA RZEŹBIARSKA KOŚCIOŁA TRYNITARZY NA ANTOKOLU W WILNIE¹

Kościół Trynitarzy na Antokolu, mimo kilkakrotnego w ostatnich latach pojawienia się w opracowaniach Andrzeja Baranowskiego, Jerzego Kowalczyka, Mariusza Karpowicza i Sigity Samnoliene² — opartych głównie na wcześniejszych badaniach Łopacińskiego, Morelowskiego, Śledziewskiego i Bohdzewicza³ — nie doczekał się wystarczającego opracowania, zaś nasza wiedza o jego dekoracji rzeźbiarskiej, z racji m.in. niedostępności do niedawna zabytku i braku wcześniejszej dokumentacji, oparta była głównie na dziewiętnastowiecznych rycinach⁴.

* * *

Najważniejsze daty z dziejów wileńskiego kościoła i klasztoru Trynitarzy przedstawiają się następująco. Zamiar fundacji kościoła powziął hetman wielki litewski Kazimierz Jan Paweł Sapieha (w listach i dokumentach podpisywał się najczęściej „Jan Kazimierz”) przed 6 III 1691, kiedy to podlegające mu wojsko ustaliło dobrowolny podatek na rzecz trynitarzy, wynoszący 6000 florenów⁵. Pierwsi zakonnicy przybyli z Hiszpanii 21 III 1693 i początkowo zatrzymali się w pałacu sapieżyńskim na Antokolu, by 8 VI tegoż roku przenieść się do nowo wystawionego, drewnianego klasztoru⁶. Kamień węgielny pod budowę murowanego kościoła (il. 1) położono 12 IV 1694⁷, zaś z 25 IV 1712 posiadamy wiadomość o „podbijaniu kopuły ołowiem”⁸. Wcześniej, bo w r. 1700, miały miejsce dwa ważne wydarzenia: pierwsze to ofiarowanie klasztorowi przez Innocentego XII rzeźby *Chrystusa Trynitarzkiego*, drugie to bitwa pod Olkiennikami, zakończona niepomysłnie dla Sapiehów i rozpoczynająca trudny pod względem finansowym dla klasztoru dziesięcioletni okres. 7 VI 1716 nastąpiło wprowadzenie figury do dzień wcześniej poświęconego kościoła⁹, którego uroczysta konsekracja została dokonana dopiero czterdzieści lat później (12 IX 1756)¹⁰. Do końca wieku trwały